

s srednjimi šolami. Tudi svojo deco imajo izvečine izsolano. Drži jih udobno službeno mesto, bojazen pred dolgim časom v pokoju, in — v glavnem, vsaj na deželi — prosto stanovanje. In vse to na stroške mlajših tovarišev, ki imajo dijaške, so na slabih in najslabših mestih, z dvajset in več službenimi leti. Prva skrb naše delegacije letos bo, da se po češkem vzorcu pozovejo za pokojni spodobni tovariši, da izvrše svojo dolžnost napram mlajšim tovarišem. Poskrbelo se bo, da se vsa taka mesta, stalna ali začasna, še pred novim šolskim letom razpišejo in zasedejo.

— **Dalmatinsko učiteljsko je na svojem zborovanju** »Zveze dalmatinskih učiteljev« dne 16. t. m. soglasno sklenilo pristopiti v glavno »Zvezo«, v smislu zagrebškega dogovora, edinstvene Zveze jugoslovanskega učiteljsstva. Skupščina je izvolila tudi delegate za prihodnji kongres v Beogradu.

— **Neverjetne vesti.** V »Novi Dobi« smo čitali sledeče: V celjski sirotišnici in hiralnici še vedno pašuje nemški učitelj Wolf, ki je iz zavoda napravil pravo pomnemčevalnico. Otroci dosledno pozdravljajo z Grüss Gott! in »Heil« in so po večini zagrizeno nemško-nacionalno vzgojeni. Mož je bil tako drzen, da je pri vodstvu ljudske šole zahteval, naj se celo slovenski otroci vzamejo v nemške razrede. Čudno je tudi, da morajo naši državljani plačevati za otroke po 120 K mesečno v zavodu, dasi glavarstvo daje tja cele vozove živil. Čudno je dalje, da se mnogo otrok iz naše države ne sprejme, dočim so v zavodu celo nemški otroci iz Gradca. Ali mestni urad res še ne smatra za primerno, da razmere v sirotišnici, ki tudi v drugih ozirih niso vzorne, končno uredi in odda vodstvo zavoda slovenskemu človeku, ki bo napravil tam red? — Naša obzirnost gre predaleč! S tem si škodujemo sami. To je bila še naša stara avstrijska slabost. Skrajni čas je, da zapiše radikalnejši veter po naši domovini in da poženemo ljudi, ki ne sodijo med nas tja, kamor spadajo!

— **Odravljeni celibat in bivše učiteljice.** Vsled regulacije naših prejemkov se je v zadnjih tednih pokazalo stremljenje, da žele nekatere bivše učiteljice, sedaj žene državnih uradnikov, dobiti službo učiteljice v istem kraju, kjer službuje njen mož. Iz različnih vzrokov bi to bilo v kvar našemu šolstvu in marsikatera koleginja v večjih krajih ali v mestu bi naenkrat utegnila biti premeščena iz službenih ozirih, da se ugodni želji uradnikov soproge. Predlagam, da organizacija in po njej predlagani šolski nadzorniki strogo pazijo na to, da se nobeni organizirani učiteljici ne zgodi v tem oziru nikaka krivica, in da se žene uradnikov, ki so poročene pred odpravo celibata sploh ne nastavljajo. Ta predlog naj upoštevajo in pretresejo delegacije; organizacija in pred vsem naši nadzorniki so dolžni v takih slučajih pred vsem skrbeti za aktivno učiteljsvo.

— **Ljubljanski učiteljski in učiteljske** so vzpizorili v Novem mestu 16. in 17. avgusta Finžgarjevo dramo »Veriga«. Že igra sama na sebi je lepa, poleg tega so jo vrli igralci predstavljali nad vse pričakovanje dobro. Vloge so bile kaj srečno razdeljene, izvajanje precizno. Onih prisiljenih, nenaravnih kretenj, ki smo jih navajeni pri začetnikih, tu skoraj nismo opazili. Igralci so se vživili v vloge in pogodili posamezne značaje zelo dobro. Tu strast, zavist, lokavost; tam milosrčnost, žalost, obup. Domače dolensko narečje je bilo igri, v kateri nastopajo le kmetje, samo v korist. Splošna sodba je, da v Novem mestu že zlepa niso tako dobro igrali. Vidi se, da imajo igralci in igralke dar za to umetnost. Ko se bodo po nekoliko nastopih z vztrajnostjo še v mimiki nekoliko bolj izvežbali, bodo kosu tudi težjim igram, dasi je že ta dovolj težka.

Mladim tovarišem in tovarišicam častitamo na uspehu in jim kličemo: Le pogumno naprej! Tudi na tem polju vas čaka lepo kulturno delo za narod po širni slovenski zemlji, koder vas bo vodila usoda.

— **Za boj na Koroškem** je tukajšnja šola jako trpela. Uničene so knjige in učila. Jako pogrešamo abecednikov, zlasti pa stenskih tabel za slovensko abecedo. Mnogo je v Sloveniji šol, ki imajo pod strehami stare stenske table. Ako jih odstopijo šolam na Koroškem, store dobro narodno delo. Ker se šolsko leto bliža koncu, je nujna pomoč posebno dobrodošla. Za izkazane usluge že vnaprej najlepša hvala! — Šolsko vodstvo v Podljudju pri Borovljah.

— **Bolne učiteljice, ki obiskujejo toplice, opozarjamo,** da imajo z odlokom ministrstva št. 9885 iz leta 1919 dovoljeno brezplačno povratno vožnjo po vseh progah železnice kraljestva SHS,

in sicer za dobo kopalniške sezone, ako se izkažejo z vozovnico o napotju in z zdravniškim potrdilom, da so se zdravili najmanj 10 dni v toplicah. To velja tudi za družinske člane. »U. L.« 135.

— **Poziv tovarišem abiturijentom mariborskega učiteljskega iz leta 1884.** Ko smo praznovali 1. 1909. petindvajsetletnico, zavezali smo se, sestati se vsako leto v kakem kraju, kjer službuje eden ali drugi izmed nas. Dnevi, ki smo jih nato preživeli 1. 1910 v Šmarji pri Jelšah, 1911 v Gotovljah, 1912 na Dolu pri Hrastniku in 1913 v St. Juriju ob j. ž. so ostali udeležencem gotovo v najprijetnejšem spominu. Izbruh svetovne vojne je preprečil naše nadaljevanje sestanek. Letos pa praznujemo 35letnico svojega kulturnega delovanja. Umestno bi bilo, da se zberemo vnovič ter oživimo svoje mladostne spomine. Tovariši, pridite, v nedeljo, dne 31. avgusta v Maribor, kjer se sestanemo zvečer v Narodnem domu! Če se zlagate s predlogom, prosim takojšnjega obvestila.

Na veselo snidenje!

Anton G n u s, Dol pri Hrastniku.

— **Zakon o ljubljanske vseučilišču potrjen.** V Beograda poročajo, da je regent Aleksander potrdil zakon o vseučilišču kraljestva SHS v Ljubljani. Univerza bo imela pet fakultet; medicinska fakulteta bo obsegala izprva samo dva pripravljala letnika. Poleg nje bo torej še pravniška, filozofska, bogoslovna in tehnična fakulteta. Obenem je potrdil regent zakon o izpremembah in dopolnitvi že obstoječega zakona za belgrajsko vseučilišče.

— **Na zborovanje delegacije »Zaveze«** je prijavljenih dosedaj več članov srbskega združenja učiteljskih društev v Beogradu. Opozarjamo delegate, naj se delegacijskega zborovanja polnoštevilno udeležijo. Seje so javne. Gostje dobrodošli!

— **Rudarska šola v Celju.** Dijaški dom v Celju se pripravi za rudarsko šolo.

— **Desetletnica 1907/08.** Še enkrat opozarjam tovarišice in tovariše, da se gotovo udeležijo desetletnice dne 6. in 7. septembra 1919, po zadnji objavljenej vzporedi. Priprave so izvršene, pri zabavnem večeru sodelujejo gđ. Spetzerjeva (klavir), g. Fric Trost (petje), g. Miha Rožanc (vijolina) in še drugi. Glede izleta na Bled in v Bohinj omenjam, da sem vložil v imenu vseh prošnjo na ministrstvo saobračaja za 50 % znižanje, ki nam bo gotovo dovoljeno. Na veselo svidenje! Albin Lajovic.

— **Borovlje.** V kratkem bo otvorjen otroški vrtec, posebno za delavske otroke, ki bodo od 9. do 16. ure zaposleni in bodo dobivali brezplačno kosilo in južino.

— **Umrl je 19. tm.** v Mariboru g. Ivan Kocuvan, nadučitelj v pokoju, v starosti 83 let, v tamošnji javni bolnici. Služboval je nazadnje v Žalcu, 30 let. Blag mu spomin!

— **Premeščeni sta:** Amalija Lešnikova, začasna voditeljica dekl. šole v Celju, na njeno utemeljeno prošnjo nazaj na prejšnjo stalno službo v Poljčanah; Ivana Vidmarjeva, začasna učiteljica na dekliški šoli III. v Mariboru, nazaj na njeno prejšnjo stalno službo v Vuzenici. »U. L.« 134.

— **Premeščen je iz Celja** strokovni učitelj Herman Mauthner, strok. učit. na dekl. mešč. šoli. »U. L.« 135.

— **Učiteljska dvojica v Studencih.** Janko Žel in Marijana Želova, sta premeščena na svoje prejšnje stalno mesto pri Sv. Ani na Krivem bregu. »U. L.« 135.

— **Premeščena je iz službenih ozirih** učit. žensk. roč. del Marta Božičeva iz Podgorja z ozirom na potrebe narodnega šolstva za začasno učiteljico ročnih del na dekliški meščanski šoli v Ptuj.

— **Abiturienti leta 1909.** Moško učiteljske Maribor — desetletnica. Tovariši! Ker smo sedaj za počitniško dobo največ mobilizirani, moremo se najugodnejše sestati ob priliki svoje desetletnice dne 4. oktobra v Mariboru ali pa Rogaški Slatini. Za kraj in čas se izjavite po dopisnici na naslov: Mirko Zdolšek, šolski voditelj, Letuš v Sav. dolini. O končnem ukrepu in programu vas obvesti »Tovariš«.

— **20 letnica mariborskih učiteljev-abiturijentov iz leta 1899.** Podpisani predlagajo Rogaško Slatino kot primeren kraj za sestanek po 20 letih. Prosim vse tovariše, da se v predlogu izrazijo in predlagajo čas setanku. — I. Lukman, začasno Slov. trg. šola Ljubljana.

— **Državni pisarniški uradniki na Slovenskem.** V sredo 13. t. m. bil je zadnji sestanek pripravljalnega odbora. Na istem se je razpravljalo o kandidatih za novi odbor, ter se določilo, da se vrši ustanovni občni zbor dne 7. septembra ob 16. uri v prostorih odpravnitstva deželne vlade na Bleiweisovi cesti v Ljubljani. S tem stopa v javnost organizacija, ki se je sicer šele poznala, vendar pa iz zgolj potrebe stanovskega zboljšanja osnovala in

ki bo vzela v svoje okrilje in zaščito vse tiste raztresene ude, ki so imeli posebno pod avstrijsko vladno najbridkejšo in najtežje čase. V organizaciji je moč čim krepkejša, tem izdatnejša je! To načelo naj bi prešinilo vse tovariše, da pristopijo do zadnjega v organizacijo. Velika večina je itak že včlanjena, vendar so se nekateri, kojim se stvar ne zdi dovolj resna in ki ne polaga na organizacijo važnosti, ki jo v resnici zasluži. Prepričani pa smo, da to store takoj, ko se bodo uverili, da izven društva ničesar ne dosežejo.

— **Dr. Jenkovo srbsko narodno himno »Bože pravde«** za moški zbor. Besedilo v latinici je dostavljeno tudi besedilo v cirilici. Cena za 1 kos 1 K, po pošti 1 K 10 v; naroča se pri »Glasbeni Matici« v Ljubljani. Vsem moškim pevskim zborom priporočamo, da si nabavijo to narodno himno.

— **Asistent goriške knjižnice dr. Jan-ko Bratina** je dodeljen v službovanje ličejske knjižnice v Ljubljani.

— **Dr. Fran Rostacher,** začasni gimn. učitelj v Gorici, je imenovan za pravega gimnazijskega učitelja.

— **Odslovljene so z dnem 31. jul. 1919.** Adela Bienenstein, Margareta Wendner in Tunselda Weidholz — vse tri nadomestne učiteljice v Mariboru.

— **Začasno sta dodeljena učitelj Lud. Muzek in učit. Ant. Muzek,** oba v Središču, štirirazrednici pri Sv. Bolfenku na Kogu.

— **Na dvorazrednico v Radišu,** šolski okr. boroveljski, je imenovan za naduč. Leon Cepuder, dosedaj nadučitelj v Vrhpolju.

— **Višji šolski svet je odobril z odlokom z dne 30. julija 1919, št. 10.818,** zvezke, ki jih izdeluje Učiteljska tiskarna v Ljubljani, tako glede kvalitete, kakor tudi glede liniatur.

— **Tvornici zvezkov Učiteljske tiskarne v Ljubljani** prihajajo osobito s Stajarske in Koroške razna naročila za zvezke s posebnimi zahtevami glede papirja, liniature in oblike zvezkov, kakor tudi glede kakovosti in barve ovojev, števil listov itd., itd. — Vsem tem cenjenim naročnikom naznajamo, da v sedanjem času in v sedanjih razmerah na papirnem trgu nikakor ne moremo ustreči vsem mnogobrojnim in toliko različnim željam in zahtevam posameznikov. Le z velikimi težkočami in s silnim naporom se nam je posrečilo dobiti toliko papirja, da moremo nuditi slovenskemu šolstvu to, kar mu nudimo. Naše zaloge se hitro manjšajo, in danes še ne vemo, koliko časa nam bo mogoče izvrševati vsa naročila, ki prihajajo od dne do dne v mnogobrojnem številu. Zaradi pomanjkanja strovin in drugih potrebščin ne morejo papirnice izvrševati tiste količine papirja, ki bi ga izvrševale v normalnih razmerah, še manj pa tisto kakovost, ki bi jo bilo želeli za dobre zvezke. Cenjene tovarišice in cenjeni tovariši naj se za sedaj zadovolje s tem, kar imamo. Učiteljska tiskarna je založila najpotrebnejše liniature, ki je mogoče z njimi izhajati vsaj za silo. Praktičen učitelj si bo vedel pomagati, saj je moral poučevati pisanje in spisje tudi tedaj, ko zvezkov sploh ni bilo. Uvedite tedaj po vseh šolah Slovenije naše zvezke, ki jih je odobril višji šolski svet. Zagotavljamo pa vas, da meri naše stremljenje povsem in vselej na to, da izboljšamo svoje izdelke v vsakem oziru!

— **Kaj pa abiturijenti ljubljanskega učiteljskega iz l. 1893?** Ob 10letnici je bil domemben sestanek za 25letnico. Ta je larsko leto minila in kaj zdaj čakati? Torej — o! Ljubljanci, o! zaspanci, Z.

— **Poziv!** Z veseljem opažamo, da se mnogi želijo udeležiti narodnega dela na Koroškem. Ker je dela za vse dovolj, narodnih delavcev pa primanjkuje, prosimo, da se sami oglašijo vsi tisti, ki hočejo sodelovati posebno kot govorniki na shodih in da nam ob enem poročajo, ali obravnava gospodarska ali politična vprašanja. — **Narodni svet za Koroško, Doberlvas.**

## Kronika.

— **Zahteve čehoslovaške duhovščine in papežev odgovor.** K zborovanju Jednote čehoslovaške duhovščine prinaša »Lid« uradno poročilo delegacije, ki se je pogajala s sveto stolico v Rimu. Delegacija je utemeljevala svoje zahteve s tem, da so razmere katoliške Cerkve v čehoslovaški državi nevzdržne vsled režima, ki ga je vpeljala avstrijska vlada. Čehoslovaška duhovščina zahteva zato, da se v prvi vrsti imenujejo novi škofje, ki naj bodo sposobni jezika, ki ga govori ljudstvo, zmožni čehoslovski, politično neomadeževani in tuji onemu avstrijskemu katolicizmu, kateri je samo podpiral germanizacijo. Memorandum zahteva nadomestitev nadškofov: Huna, Skrbenskega, Kleina, Grossa, Battihanya, Rad-

naya in Palasa ter ustanovitev nove dieceze v Bratislavi ali Trnavi. Nadalje zahteva memorandum za praškega nadškofa pravico primasa nad vsemi diecezami v čehoslovaški republiki kot jo je imel sv. Metod. Zahteva se upeljava češkega jezika v vsem bogoslužju kot je to že bilo pod papežem Adrijanomom II. Na gotovih mestih kot v Pragi, Velehradu in Nitri bi se moglo vršiti staroslovensko bogoslužje. Končno je delegacija zahtevala odpravo celibata z motivacijo, da v nobeni drugi cerkvi na Češkem celibat ni vpeljan. Deputaciji sta odgovorila papež sam in kardinal, državni tajnik Gaspari, s približno enakimi besedami. Huyn, Battihany in Radnay se ne vrnejo več na svoja mesta ter bodo ta mesta spopolnjena z drugim možmi. Glede ostalih škofov, katerih odstranitev se zahteva, so preiskave še v teku. O rabi jezika je papež rekel, da še more, pri slavnostni delitvi zakramentov, blagoslavljanju, perju epistole evangelija rabiti jezik naroda. Celibata papež v svojem govoru ni omenil; kardinal Gaspari pa je rekel, da je treba še počakati.

## Književnost in umetnost.

Izšle so knjige Slovenske šolske Matice: »Pedagoški letopis« za leto 1916, 1917 in 1918 s sledečo vsebino: Preosnova jugoslovanske vzgojstva v zmislu demokratizma. Sest. H. Schreiner. — Odličnim matičarjem v spomin. — r. — Občni zbor Slov. Sol. Matice. — Slov. Sol. Mat. upravni odbor in imenik društvenikov. Sest. Jak. Dimnik. — Zaznamek dozaj izdanih in založenih knjig »Slov. Sol. Matice«. Uredil Jak. Dimnik. — Občno ukoslovje z umoslovnim uvodom. Sestavil V. Bežek. I. snopič. Obseg: A. Osnovni nauki iz umoslovja (logike). Uvodne opombe. I. O pojnih. II. O sodih. III. O zaključkih. IV. Logika in službi vede in pouka. — B. Ukoslovje: I. O vzgojemnem pouku. II. Ustroj ljudske šole. III. O ljudskošolski metodi.

**Poziv na pretplatu.** Odbor »Naučnik« knjižnice u Zagrebu izdaje več dvadeset i treću godinu zabavno-poučni list za trgovačko, obrtničko i opetovničko mladino: »Vjermi Drug«, koji je dosada lipeo izvršivao svoju prosvjetnu zadaću i pružao našoj mladini poučno i ugodno zabavno štivo.

»Vjermi Drug« su preporučile zemaljske vlade u Zagrebu, Sarajevu i Zadru učeničkim knjižnicama i mladini u svojim pokrajinama, a dovoljen je i kao prikladna nagradna knjiga u svim pučkim i šegrtskim školama.

Od 1. rujna 1919. stupa »Vjermi Drug« u XXII. godište. Uredništvo je preuzelo ravn. učitelj Stjepan Širola, kojemu su obećali saradnju uz dosadašnje naše vrle saradnike mnogi naši viđeni književnici, te će list istim smjerom izlaziti i dalje, da pruža mladini našoj što više i što bolje čuvene hrane.

List će izlaziti kao i dosada mjesečno na cijelom arku kroz deset školskih mjeseci, a pretplata će iznositi s obzirom na velike tiskarske troškove godišnje K 10. (Naučnici i članovi »Hrvatskog Radiša« dobivaju list uz godišnju pretplatu od K 6.—).

Umoljavaju se svi prijatelji naše trgovačke, obrtničke i opetovničke mladine širom našega mladoga Kraljestva SHS, da joj što toplije preporuča i što više nabave »Vjermi Drug«, jer je valjano štivo mladici upravo potrebno.

Pretplate prima blagajnik Matija pl. Sladojević (Samostanska ulica; škola), a rukopise urednik Stjepan Širola (Haulkova ulica 4).

## Naša zemlja — ire-denta.

Š Pismo neodrešenega brata. Ker ne čitam jugoslovanskih časopisov, tudi ne vem, kako misli skrbeti Jugoslavija za nas, neodrešene sinove, da ne poginemo v italijanskem morju. Brezdvomno bomo kravo potrebovali njene pomoči. Predvsem naj zabrani izseljevanje učiteljsstva. Upam, da bo tudi znala dati inicijativo za ustanovitev dobrega in cenenege tednika, ki ga naše ljudstvo tako pogreša. V naslednjih vrsticah Vam opišem naše stanje, ki Vam je mogoče tudi že znano.

**Ubežniki.** Zaradi zasedbe imperialističnih in častilakovnih Lahov se je izselilo iz Primorskega že mnogo slovenskih družin. Onega čistega zraku, ki smo ga dihal nekaj, sedaj ni več. Ono gorko solnce, ki se nam je smehljalo tako ljubeznivo z neba, nas gleda sedaj tako za-



lostno. Kakor bi nas kdo držal za prsi in iščal k steni, tako se nam zdi. Naša srca, ki so ob porodu mlade Jugoslavije poskakovala in vriskala veselja, so nam postala sedaj težka, kakor bi bila iz svinca. Naše ljudstvo je prestalo v tej vojni toliko gorja, da ga ni mogoče popisati. Ob polju stare grešne Avstrije se je globoko oddahnilo, ker je upalo, da bo svobodno dihalo pod svojo streho. A veselje je bilo kratko! Prišla je druga, še brutalnejša pest, ki nas je treščila ob tla in ki nas skuša zadušiti. Prišli smo iz dežja pod kap! Besed imajo Lahi za nas dovolj in še preveč. Govore nam, da „je Italija mati svobode, da nam prinaša kulturo! in moderne zakone, da so nas rešili črne lakote in da nam zgradijo porušene domove“. Kljub lepim obljubam jim pa ljudstvo ne zaupa in bi rado prestalo vse one vojne grozote še enkrat od začetka, samo da bi se rešilo zatiralcev. Naše ljudstvo ve, da bi moralo zapustiti v slučaju vojne med Jugoslavijo in Italijo vse svoje blago in svoje domove, in da bi bilo treba iti v prognanstvo, a vendar si želi tega trenutka, ker upa, da bi potem zadobilo svobodo. Kljub vsem nesrečam in prevaram pa naše ljudstvo še ni obupalo! V njem je še toliko trdne vere in upanja v boljše dneve, da ga mora človek občudovati. Svoje domove zapuščajo večinoma le oni, ki so bili nastavljeni v javnih službah. Mnogi so izgubili svoj vsakdanji kruh, drugi pa niso navezani na Primorsko in ne na zemljo in upajo v Jugoslavijo boljše živeti. Da se pa nameravajo preseliti tudi mnogi učitelji je žalostno. Svoboda in dobra služba je res veliko vredna, a naša ljubezen do nesrečnega slovenskega ljudstva mora biti še večja. Ako odide učiteljstvo in duhovščina, potem je ljudstvo izročeno pogubi. Že sedaj je pomanjkanje učiteljstva zelo veliko. Mnogo šol je v razvalinah, druge so pa zaprte. V mnogih krajih že po pet let ni bilo pouka. Mladina dorašča, a v njenem srcu se širi ljulika in nikogar ni, ki bi jo izruval. Namesto slovenskih učiteljev bodo mogoče namestili italijanske, ki bodo odtujevali otroke našemu narodu. Zato je dolžnost Jugoslavije, da ne sprejema takih ubežnikov, ki so med ljudstvom v neodrešenem ozemlju neobhodno potrebni.

Šolstvo v zasedenem ozemlju. Iz Gorice poročajo, da so italijanske oblasti izjavile, da sicer ne marajo zatreti slovenskega šolstva, da pa vsled nejasnega političnega položaja v Gorici ne bo mogoče odpreti nikake slovenske šole, ne ljudske ne kake srednje. Opustitev šol v Gorici zahteva pred vsem ozir do laškega mestnega prebivalstva, ki se je od nekdanjega branilo slovenskih šol. Zato se pa odprejo srednje šole po deželi; učiteljstvo se namerava premestiti v Tolmin, idrijska realka v Ajdovščino, za sedež goriškega gimnazija pa se predlaga Sežano. Na ta način se hoče utisniti mestu popolnoma italijanski značaj. Pred vojno je bilo v mestu slovensko in italijansko ali bolje rečeno poitalijančeno prebivalstvo zastopano z enakim številom, dasi se to razmerje vsled italijanske diktature v upravi ni moglo kazati. Toda v javnem življenju se je to razmerje kazalo v jasni luči. Slovenski živeli je uspešno konkurirali z italijanskimi na vseh poljih. Zlasti se je ta konkurenca opazala na prosvetnem polju. Razna društva: »Sokola«, »Družnica Glasbena Matica«, »Bralno društvo« itd. skrbele za vzgojo duše in telesa. Ljubljansko glediško osobje je prirejalo vsako leto dalje trajajočo turnejo v Gorici in po Goriškem sploh, podružnica Glasbene Matice je poleg svojih lastnih prireditev omogočila v Gorici nastop prvih svetovnih mojstrov: Kocjana, Ondricka, Češke filharmonije itd., Čitalnica je prirejala svoje lastne koncerte. Srednješolska mladina, katere je bilo takrat mnogo v Gorici, je dobivala duševne hrane na ta način v izobilju. Italijani pa na drugi strani niso imeli pokazati drugega kakor par glediških predstav potujočih glediških družb iz Italije, par plesov na prostem, »šagre« imenovanih in to je bilo tudi vse. Danes je Gorica izgubila svoja kulturna društva, izgubila šole; vsled nasilnega odvzemanja koncesij našim trgovcem in obrtnikom in izгона slovenskega življa iz mesta postaja mesto res »pristno«, italijansko. S tem pa je tudi usoda mesta zapečaten; čaka ga v malo letih usoda Ogleja. S trgovino je izgubilo vsako prometno delovanje in Italijani izpreminjajo klic starih Rimljanov: »Panem et circenses« v klic italijanskih provincijalnih mestec: »Polenta e cinematografie«.

Š Raznarodovanje jugoslovanske de-ce. Po naredbi vrhovnega poveljstva

\* Svoje stališče o izseljevanju učiteljstva z neodrešenega ozemlja smo zavzeli v uvodniku »Učit. Tov.« št. 24 z dne 11. junija 1919, na kar pri tej prilici opozarjamo.

(generalno tajništvo za civilne posle) so se začetkom tega meseca sestali v Rimu ljudsko- in meščansko-šolski učitelji iz zasedenega ozemlja, da se posvetujejo o otvoritvi posebnih tečajev, ki bi imeli trajati do 15. septembra. Ti tečaji bodo prirejeni za učitelje iz Trentina v Cavarenu, za istrske in dalmatinske učitelje v Trstu in Opatiji, z namenom, da se učitelji izpopolnijo svoje znanje v narodnem duhu in vzgoji (italijanskem), da se posebno v narodnem oziru primerno orijentirajo in se tako vzposobijo po določenem načrtu začeti s težkim delom raznarodovanja jugoslovanske de-ce po Dalmaciji in Sloveniji ter nemške de-ce v Trentinu. Italijanski časopisi govore o velikem številu prijavih učiteljev in si obetajo od njihovega sodelovanja v tem patriotskem delu lepih uspehov. Razen denarnih sredstev se postavlja s tem najnovejši kulturni aparat proti naši deci.

## Naročajte in širite list!

### Polemika.

Meščanskošolski izpit. Če sem sestavek »Meščanskošolski izpit«, ki ga je objavil J. Gorišek v »U. T.«, prav razumel, želi omenjeni tovariš deliti izpit za mešč. šolo v dva dela, in sicer tako, da bi tvorila pedagogika en del, ostali predmeti drugi del. Dvomim, da bi »Zveza« dosegla nadvse pameten uspeh, če bi provzročila izdane odlake, s katerim se dovoljuje dopolniti izpit iz pedagogike, kar naj velja kot dovršen izpit za meščanske šole. Kot dovršen izpit menda le po naknadnem izpitu iz drugih predmetov, sicer kot dopolnjen izpit. Svetoval bi, deliti vsako skupino v dva bolj enaka dela, n. pr. I. skupino v pedagogiko in slovenščino, zemljepis in zgodovino, sploh — kakor želi kandidat.

Članek tov. Jak. Kovačiča o katalogu in razrednici mi daje povod, da tudi jaz izpregovorim par besedi o tem predmetu.

Na povratku iz begunstva sem bil 10. junija t. l. v »Učiteljski tiskarni« in sem si ogledoval šolske tiskovine, ki sem jih hotel nabaviti za naših 9 razredov. Ker mi tiskovine nikakor niso ugajale že zaradi tega, ker je razrednica ločena od kataloga. Katalog ima 5 vodoravnih predalov, razrednica pa le 4, torej moram pisati ime dvakrat i. t. d. Opustil sem nabavo in obljubil poslati koroške vzorce, z željo, naj se ta tiskovina posloveni in vzame v rabo. Saj Kranjci\* in Štajerci\* itak nimajo enotnih tiskovin, kajti tiskarna sv. Cirila ima čisto drugačni format nego učiteljska in plesti se ti zna, ako naročiš danes pri Vilko Weixlu razrednico in v enih dneh primanjkljaj, da dobiš k Cirilovi tiskovini ono iz Učiteljske tiskarne, potem imaš pravo zmešnjavo.

Poslal sem vzorec in dobil čez nekaj časa pismo Učiteljske tiskarne z odklonilnim odgovorom, da bi ne kazalo te tiskovine zalagati. A temu ni tako! Mi ne smemo kratkomalo vsega zavreči, kar je staroavstrijsko. Nekatere reči so dobre za porabo, ker so praktične, in ker do sedaj boljše nimamo. Ta slučaj je ravno pri katalogu in razrednici. Da je razrednica združena s katalogom praktična, tega nihče ne more tajiti, kdor ima kaj praktičnega razuma in kdor zaničuje bre-me birokratizma; kajti malo pisati in tisto razvidno, to gotovo ni birokratično. Trebalo bi le napraviti vzorce in dati jih kranjskim in štajerskim tovarišem na ogled in v razsodbo. Gotovo bi se ogromna večina odločila za tako tiskovino.

Imel sem v rabi tak katalog 37 let, posloval sem z njim vsaki dan in koncem leta je bil tak, kakor sem ga v začetku spisal. Treba je le mape in nekoliko lastne ljubezni do snage. Ako se ne mara tako velikega formata, saj je lahko manjši; nikakor pa ne manjši, nego ga ima sv. Cirila tiskarna.

Želeti je le, da se vpelje za celo Slovenijo enotna tiskovina in sicer praktična in protibirokratična, da bi imel z njo veselje vsak tovariš.

Konečno še nekaj o šolskih spričevalih. Ta tiskovina zahteva vsako leto precejšnjega časa in dela. Na Westfalskem imajo knjižico za osem let vkup, v njo se vpišejo redi, ne vsak četrt leta, ampak po semestrih. Prvo je naslovna stran, z vsemi šolskimi podatki, torej za 8 let.

Ako se tej knjižici prida še nekaj selilnih listov, imamo zopet tiskovino, ki si

\* Za danes naj ostane, v prihodnje bomo pa neusmiljeno zatirali vsak deželni provincijalizem, Kranjcev, Štajercev in Korošcev, ker je že skrajni čas, da prenehamo s temi označbanj. — Op. uredn.

je boljše nihče želiti ne more.\* Razvidnost, z malo delom in gotovo trajnostjo, to morajo biti načela, ki nas vodijo pri določitvi novih tiskovin.

»Za pravo upokojenega učiteljstva«. (Odgovor g. Fr. Segula.) Na dopis v »Uč. Tovarišu« z dne 13. avgusta 1919, št. 33, le kratek odgovor.

Tov. Fr. Š., se ne strinja s tem, da bi imel učitelj-upokojenec večjo draginjsko doklado, kakor aktivni učitelj. Trdil sem v svojem članku, da so upokojenci že vse delo dovršili, katero drugi šele vrše, ter, da jim pripade po končanem delu še večje plačilo. To je pač tolmačiti tako, da ker so imeli — kot aktivni učitelji — le majhno plačilo brez doklad, naj bi se jim vsaj sedaj naknadno določile večje doklade. — To bi bilo gotovo pravično! Temu pritrdi tudi drugi dopisnik, v isti (33.) števil. »Učit. Tov.« — ki pravi: »Se bode li sedaj poravnala krivica vsem upokojencem za vznoje ledine na šolskem polju, ki je bila storjena v preteklosti, ko so morali delati in živeti ob sramotno nizki plači? Dan svobode naj bo dan plačila in priznanja vsem narodnim delavcem iz preteklosti.« Tako je, in tako sem tudi jaz mislil! — Da pa učitelj, stanujoč v mestu, rabi boljše obleko, je gotovo: To ni »smešno« kakor pravi tov. Fr. Š. — Zakaj pa vaški učitelj ob četrtkih, ko gre v mesto po opravkih, obleče boljše ali praznično obleko? Menda za to, da v mestu, kjer so ljudje — boljše oblečeni, tako izgleda, da je svojemu stanu primerno oblečen. V mestu je tedaj boljše obleka umestnejša. — Doma — na vasi — je vse dobro. Da ni obleka raztrgana in zamazana zadostuje, četudi ni nova in lepa. — Doma — v vasi — lahko hodi učitelj v poljubni obleki okoli, kajti, če nosi tudi ozke in bele čiške hlače in opanke na nogah se ne bode nikdo škandaliziral. — Poznam dobrega in uglednega učitelja, ki hodi doma — na vasi — bosonog, golglav in brez suknje po vasi; on pase kravo in opravlja v tem »kostumu« poljska dela. — Ako bi učitelj bos hodil po mestu, bi se reklo, da ima kolesce več ali manj v glavi. — Da mora upokojeni učitelj stanovati v mestu, nisem trdil, ampak, da marsikateri upokojeni učitelj gre rad v mesto, je istina in sicer iz raznih razlogov, ki niso v vsaki družini enaki. — Največ jih želi priti v mesto, da

\* Zdi se nam, da se tov. dopisnik približuje »osebni poli« tov. Zolnirja in Črno-goja. — Op. uredn.

tam šolajo na srednjih šolah še nepreskrbljene otroke, kajti hudo je družini to, ako morajo roditelji stanovati na vasi in otroci — radi šolanja v mestu. Dvojni stroški. Umestnejše je, da živijo vsi skupaj; in zbog tega želi — ali gre — upokojen učitelj v mesto. — To zahteva njegov gmotni položaj. —

So pa tudi upokojeni učitelji, ki gredo iz drugih razlogov v mesto. Tam — v mestu — se nudijo izobraženemu človeku razna razvedrila: društva, čitalnice, gledišče in drugi komfort. Marsikaj se na vasi pogreša, kar se v mestu dobi v izobilju. —

To je tedaj moje mnenje in v tem zmislu sem jaz pisal v »Učit. Tovarišu«. Imel sem — dober namen: koristiti in pomagati upokojenemu učiteljstvu in vsi drugi nagibi so popolnoma izključeni. — Ergo: clara pacta... —

Upok. učitelj.

#### LISTNICA UREDNIŠTVA.

Z ozirom na vprašanja glede seje Višjega šolskega sveta javljamo, da je bila seja preložena na prvo polovico septembra.

Izplačevanje draginjskih doklad se bo izvršilo sproti, kakor smo prejeli sedaj informacije, ako ne, bomo gotovo storili svojo dolžnost. (Glej »Iz pis. strok. tajn.«)

J. D. Š. v. v P.; V. S. — P.; I. Sch. — prejeli, pride na vrsto! Hvala!

A. K.: Si prihranilo za prihodnjo priliko. Vsled tesnega prostora smo morali nekaj dopisov odložiti za prihodnjo številko.

### Iz strokovnega tajništva Zaveze.

Izplačevanje draginjskih doklad.

V zadevo izplačevanja draginjskih doklad sem poizvedel, da se bodo izplačevale dotičnim, ki so vposlali razkaznice do 22. t. m., s 1. septembrom. Onim, ki so jih vposlali po 22. avg., pa v prvem tednu septembra.

Strokovni tajnik.

Izdajatelj in odgovorni urednik:  
Fran Marolt.

Last in založba »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

### Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. julija 1919 K 208.445-23. Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 12. do 12. ure popoldne.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani naznanja žalostno vest, da je nje dolgoletni zvesti sotrudnik, gospod

## JANKO DIMIC

strojni stavec

v nedeljo, dne 24. avgusta t. l., ob pol 6. uri zjutraj v 36. letu svoje starosti mirno preminul.

Pogreb je bil v ponedeljek, 25. avgusta t. l., ob pol 18. uri popoldne iz hiše žalosti, Cegnarjeva ulica št. 8, na pokopališče pri Sv. Križu.

Bodi vrlemu možu ohranjen trajen spomin!

Ljubljana, dne 25. avgusta 1919.

## Vsakovrstne šolske zvezke

lastnega izdelka

priporoča

## Učiteljska tiskarna, Ljubljana,

Frančiškanska ulica 6.